

መጨረሻ

ምዕራፍ 1 የኢትዮጵያ መገኛ	1
1.1 የኢትዮጵያ መገኛ በካርታ ላይ.....	2
1.2 የኢትዮጵያ አንፃራዊ እና ፍፁማዊ መገኛ	3
1.3 ከጎረቤት ሀገሮች ጋር በመነፃፀር የኢትዮጵያ መገኛ ሁኔታ በካርታ ላይ አሳይ	7
1.4 የኢትዮጵያ መገኛ እና የቦታዎች አቅጣጫ	8
1.5 ካርታ መሳል እና አለም አቀፋዊ ግኝት (GPS)	11
ምዕራፍ 2 ሳይንስን ግልፅ ማድረግ	16
2.1. የሰዉ ስርዓተ-እንሽርሽሪት	17
2.2. ዉሃ	24
2.3. ልኬት	29
2.4 የጉልበት ምንጮች	38
2.5. ድምጽ	39
ምዕራፍ 3 የኢትዮጵያ የተፈጥሮ ሀብት	48
3.1 የኢትዮጵያ የአየር ንብረት	50
3.2 የኢትዮጵያ የተፈጥሮ ሀብቶች	53
ምዕራፍ 4 የኢትዮጵያ አከባቢ ህብረተሰብ	76
4.1 የኢትዮጵያ የባህል ልዩነት	77
ምዕራፍ 5 የተለየ ትኩረት የምሹ ጉዳዮች	112
5.1 ኤች.አይ.ቪ ኤድስ በኢትዮጵያ ውስጥ	113
5.2 ኬሚካሎችን እና መድሀኒቶችን በወረዳ ውስጥ ያለአግባብ መጠቀም	119
5.3 በአከባቢያችን ላይ ጉዳት የሚያመጡ ልማዶች	122
5.4 ድርቅ እና ረሃብ	126

ምዕራፍ 1

የኢትዮጵያ መገኛ

በምዕራፉ ትምህርት ሂደት እና ማጠናቀቂያ ላይ፡-

- አንፃራዊ መገኛ እና ፍፁማዊ መገኛን ምንነት ትገልጻለህ/ሽ።
- በአንፃራዊ መገኛ ኢትዮጵያን በካርታ ላይ ትገልጻለህ/ሽ።
- ኢትዮጵያን በፍፁማዊ /አስትሮኖሚ/ መገኛ ትለያለህ/ሽ።
- በኢትዮጵያ ካርታ ላይ የኬክሮስ እና የኬንትሮስ መስመሮችን በመጠቀም የቦታዎችን መገኛ ታሳያለህ/ሽ።
- በኢትዮጵያ ካርታ ላይ የቦታዎችን አቅጣጫ ታሳያለህ/ሽ።
- ጂ.ፒ.ኤስ፣ የመሬት ካርታ እና የጎግል ካርታን በመጠቀም የቦታዎችን መገኛ የመለካት እና የመመዝገብ ችሎታን ታዳብራለህ/ሽ።
- ቀለል የሉ ካርታዎችን በመዘጋጀት የኢትዮጵያ ክልሎችን አንፃራዊ መገኛ ታሳያለህ/ሽ።
- የኢትዮጵያ ጎረቤት የሆኑትን ሀገሮች በስም ትለያለህ/ሽ።

መግቢያ

ባለፉት ክፍሎች ውስጥ ከወረዳ አንስቶ እስከ ክልል ያሉትን ተምራችኋል። በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ደግሞ ስለ ኢትዮጵያ መገኛ እና አዋሳኝ ሀገሮችን ትማራላችሁ።

1.1 የኢትዮጵያ መገኛ በካርታ ላይ

ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናፃፉ የሚገባቸው የመማር ብቃት

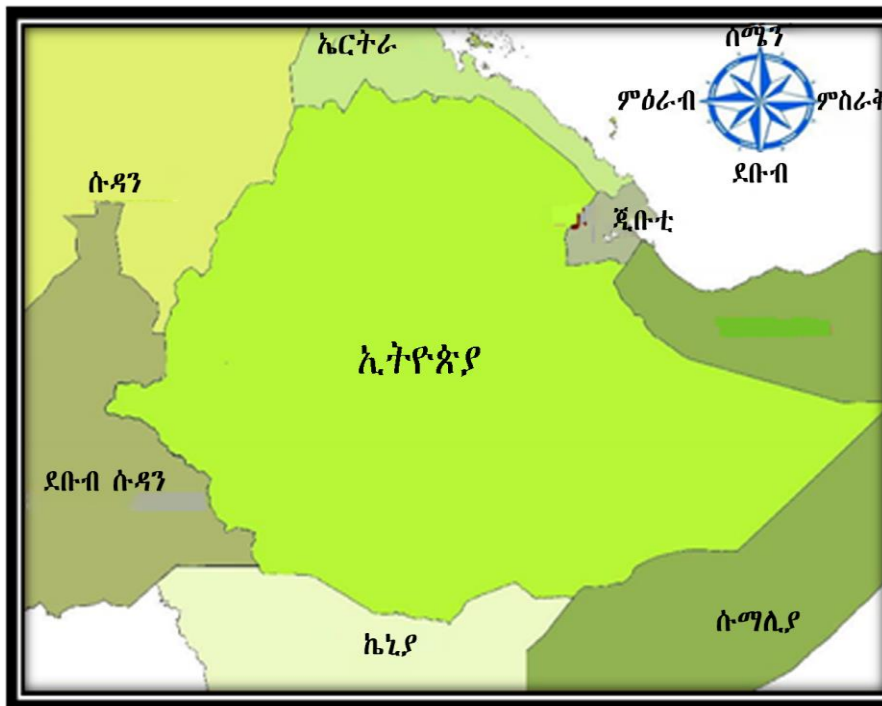
- የኢትዮጵያ ጎረቤት የሆኑትን ሀገሮች በስም ትለያለህ/ሽ።

መገኛ ምንድን ነው?

መገኛ ማለት የአንድን ሀገር ቦታ ወይም አቅጣጫ የሚያሳይ ነው።

የኢትዮጵያ መገኛ ማለት በካርታ ላይ ኢትዮጵያ የምትገኝበት ቦታ ማለት ነው።

ኢትዮጵያ በሰሜን ምስራቅ በአፍሪካ ቀንድ አካባቢ ትገኛለች። የአፍሪካ ቀንድ ማለት በምስራቅ አፍሪካ ጫፍ አካባቢ ነው። ኢትዮጵያ በሰሜን ምስራቅ ጅቡቲ፣ በምስራቅ እና በደቡብ ምስራቅ ሶማሊያ፣ በደቡብ ኬኒያ፣ በደቡብ ምዕራብ ደቡብ ሱዳን፣ በሰሜን ምዕራብ ሱዳን እና በሰሜን አቅጣጫ ደግሞ ከኤርትራ ጋር ትዋሰናለች።

ሥዕል 1.1 የኢትዮጵያ መገኛ እና አዋሳኝ ሀገሮች

ተግባር 1.1

1. የኢትዮጵያን መገኛ በካርታ ላይ አሳይ/ዩ።
2. ኢትዮጵያን የሚያዋስኑትን ጎረቤት ሀገሮችን በካርታ ላይ አሳይ/ዩ።

መልመጃ 1.1

1. የኢትዮጵያ ጎረቤት ሀገሮችን ስም ዘርዝር/ሪ።

1.2 የኢትዮጵያ አንፃራዊ እና ፍፁማዊ መገኛ

ቢያንስ ተማሪዎች ሊገናፀፉ የሚገባቸው የመማር ብቃት፡-

- አንፃራዊ እና ፍፁማዊ መገኛን ምንነት ትገልጻለህ/ሽ።
- በአንፃራዊ መገኛ ኢትዮጵያን በካርታ ላይ ታሳያለህ/ሽ።
- የኢትዮጵያን ፍፁማዊ /አስተርጉሚ/ መገኛ ትለያለህ/ሽ።
- ቀለል የሉ ካርታዎችን በማዘጋጀት የኢትዮጵያ ክልሎችን አንፃራዊ መገኛ ታሳያለህ/ሽ።

የአንፃራዊ እና ፍፁማዊ መገኛ ልዩነት ምንድን ነው?

መገኛ ማለት የአንድ ቦታ ወይም አንድ ነገር የሚገኝበት ልዩ ቦታ ማለት ነው። መገኛን በሁለት መንገድ መግለፅ እንችላለን። እነርሱም፡- አንፃራዊ እና ፍፁማዊ መገኛ ናቸው።

የኢትዮጵያ አንፃራዊ መገኛ

አንፃራዊ መገኛ ምንድን ነው?

የአንድ ሀገር ወይም ቦታ መገኛ በሌላ ሀገር ወይም ከሌላ ተዋቂ ቦታ ጋር በማነፃፀር የሚገለፅ አንፃራዊ መገኛ ይባላል።

በመሬት ገፅ ላይ አንድ አከባቢ ወይም ሀገር የሚገኝበትን ቦታ በቀላሉ ለማወቅ የሚጠቅመን አንፃራዊ መገኛ ነው።

ሠንጠረዥ 1.1 የኢትዮጵያ አንፃራዊ መገኛ

የኢትዮጵያ ኅደቤት ሀገሮች	የሚያዋስኑበት አቅጣጫ
ሱዳን	ሰሜን ምዕራብ አቅጣጫ
ደቡብ ሱዳን	በምዕራብ አቅጣጫ
ጂቡቲ	በምስራቅ አቅጣጫ
ሶማሊያ	በምስራቅ እና ደቡብ ምስራቅ አቅጣጫ
ኤርትራ	ሰሜን አቅጣጫ
ኬኒያ	በደቡብ አቅጣጫ

ሥዕል 1.2 የኢትዮጵያ ኅደቤት ሀገሮች

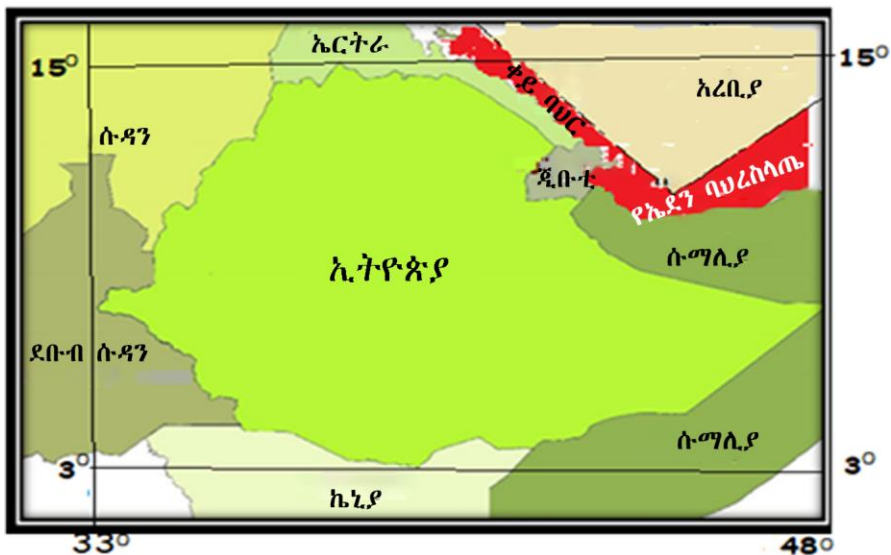
ፍፁማዊ መገኛ

ፍፁማዊ መገኛ ምንድን ነው?

ፍፁማዊ መገኛ የአንድን አካባቢ ወይም ሀገር የኬክሮስ እና የኬንትሮስ የሀሳብ መስመሮችን በመጠቀም ትክክለኛውን መገኛ የሚገልፅ ነው።

የኢትዮጵያ ፍፁማዊ መገኛ በኬክሮስ መስመር በደቡብ ኢትዮጵያ በኦሮሚያ ክልል ከሞያሌ ጫፍ አንስቶ እስከ ሰሜን ኢትዮጵያ ትግራይ ክልል ባድሜ ጫፍ ድረስ የሚረዝም ስሆን በኬንትሮስ መስመር ደግሞ ከምዕራብ ኢትዮጵያ ጋምቤላ ክልል አካባቢ ጫፍ አንስቶ እስከ ምስራቅ ኢትዮጵያ ሶማሊያ ክልል ኦጋዴን ጫፍ ድረስ የሚረዝም ነው።

በዚህ ሁኔታ ኢትዮጵያ በኬክሮስ መስመር ሞያሌ ጫፍ 3° ሰሜን አስከሬን ባድሜ ጫፍ 15° ሰሜን ስሆን በኬንትሮስ መስመር ደግሞ ከአካባቢ ጫፍ 33° ምስራቅ እስከ ኦጋዴን ጫፍ 48° ምስራቅ መካከል ትገኛለች።

ሥዕል 1.3 የኢትዮጵያ ፍፁማዊ መገኛ

መልመጃ 1.2

1. የኢትዮጵያ አንፃራዊ እና ፍፁማዊ መገኛ ልዩነትን ግለጽ/ጨ።
2. የኬክሮስ እና የኬንትሮስ መስመሮችን በመጠቀም የኢትዮጵያ ፍፁማዊ መገኛ ግለጽ/ጨ።

1.3 ከጎረቤት ሀገሮች ጋር በማነፃፀር የኢትዮጵያን መገኛ በካርታ ላይ አሳይ

በያንስ ተማሪዎች ሊጎናፃፉ የሚገባቸው የመማር ብቃት

- የኢትዮጵያ ጎረቤት ሀገሮችን በስም ይለያሉ

የአፍሪካ ቀንድ ሀገሮች እነማን ናቸው?

ኢትዮጵያ ከአፍሪካ ቀንድ ሀገሮች አንዷ ስትሆን በቆዳ ስፋት ከእነዚህ ሀገሮች በመጀመሪያ ደረጃ ላይ ትገኛለች። የአፍሪካ ቀንድ ሀገሮች የሚባሉት፡- ጂቡቲ፣ ኢትዮጵያ ፣ ሶማሊያ እና ኤርትራ ናቸው።

የኢትዮጵያ ጎረቤት ከሆኑት ሀገሮች ውስጥ ከሁሉም በላይ ረዥም የወሰን መስመር ከኢትዮጵያ ጋር ያላት ሀገር ሶማሊያ ናት። ከሶማሊያ በመቀጠል ረዥም የወሰን መስመር ከኢትዮጵያ ጋር ያላት ሀገር ደግሞ ኤርትራ ናት።

በሌላ በኩል ደግሞ ከኤርትራ ቀጥሎ ረዥም የወሰን መስመር ከኢትዮጵያ ጋር ያላቸው ሀገሮች በቅደም ተከተል ሱዳን እና ደቡብ ሱዳን ናቸው።

ከኢትዮጵያ ጋር አጭር የወሰን መስመር ያላት ሀገር ጂቡቲ ናት። ጂቡቲ እና ኢትዮጵያ በትላልቅ የመኪና እና የባቡር መንገዶች ይገናኛሉ።

በአዋሳኝ መስመር ላይ የምኖሩ የጎረቤት ሀገሮች ህዝቦች በተለያዩ ማህበራዊ እና ኢኮኖሚያዊ ጉዳዮችን ከኢትዮጵያ ህዝቦች ጋር ይካፈላሉ። ያሳያል።

መልመጃ 1.3

በቡድን በመመደብ ሚክተሉትን ጥያቄዎች ሥሩ።

ሀ. በሁሉም አቅጣጫ የሚገኙትን የኢትዮጵያ ጎረቤት ሀገሮችን ስም በመዘርዘር አሳይ/ዩ።

ለ. ከየኢትዮጵያ ጋር የወሰን መስመር ያላቸውን ሀገሮች ከረዥሙ

የወሰን መስመር ወደ አጭሩ የወሰን መስመር በቅደም ተከተል ዓፍ/ፊ

1.4 የኢትዮጵያ መገኛ እና የቦታዎች አቅጣጫ

ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናፀፉ የሚገባቸው የመማር ብቃት፡-

- በኢትዮጵያ ካርታ ላይ የኬክሮስ እና የኬንትሮስ መስመሮችን በመጠቀም የቦታዎችን መገኛ ታሳያለህ/ሽ።
- በኢትዮጵያ ውስጥ የሚገኙትን ታዋቂ ቦታዎችን ስም ጥራ/ራ። እነዚህ ታዋቂ ቦታዎች የት የት የገኛሉ?

በኢትዮጵያ ውስጥ ብዙ ታዋቂ ቦታዎች ይገኛሉ። ከእነዚህም ውስጥ ጥቂቶቹ በሚከተለው ሁኔታ ተዘርዝረዋል።

1. ኤርታሌ

ኤርታሌ በሰሜን ኢትዮጵያ በአፋር ክልል ውስጥ ይገኛል። ይህ የአፋር ዝቅተኛ ቦታ 140 ዲያሜትር ያለው እና ወደ ታች 90 ሜትር የሚጠልቅ ጉድጓድ ያለው ነው።

ሥዕል 1.4 ኤርታሌ

2. ራስ ዳሽን

የራስ ዳሽን ተራራ በሰሜን ኢትዮጵያ በአማራ ክልል ውስጥ የሚገኝ ነው። የራስ ዳሽን ተራራ በኢትዮጵያ ውስጥ ከሚገኙ ተራራዎች በርዝመት አንደኛ ነው።

ሥዕል 1.5. ራስ ዳሽን ተራራ

3. የባሌ ተራራዎች ብሔራዊ ፓርክ

ይህ ፓርክ በኦሮሚያ ክልል በባሌ ዞን ውስጥ የሚገኝ ነው። በኢትዮጵያ ውስጥ ብቻ የሚገኝ ቃይ ቀበሮ በዚህ ታራራ ውስጥ ትገኛለች።

ሥዕል 1.6. የባሌ ተራራዎች ብሔራዊ ፓርክ

4. አዋሽ ወንዝ

የአዋሽ ወንዝ መሀል እና ምስራቅ ኢትዮጵያን አካሎ ይገኛል። የዚህ ወንዝ መነሻ አሮሚያ ክልል ምዕራብ ሸዋ ጊንጪ አካባቢ ሲሆን ከኢትዮጵያ ሳይወጣ የተለያዩ አገልግሎቶችን ከሰጠ በኋላ በጂቡቲ እና በኢትዮጵያ ድንበር አካባቢ በአቤ ሐይቅ እና በአፋር አሸዋ ውስጥ ሰርጎ ይቀራል።

ሥዕል 1.7: የአዋሽ ወንዝ

5. ጣና ሐይቅ

የጣና ሐይቅ በሰሜን ኢትዮጵያ በአማራ ክልል ውስጥ ይገኛል። ይህ ሐይቅ ለመዝናኛ እና ለዓሳ እርባታ አገልግሎት ይሰጣል።

ሥዕል 1.8 የጣና ሐይቅ